

Miten työelämälähtöinen avoin korkeakouluopetus vastaisi paremmin työelämän osaamistarpeisiin? – AVOT-hanke kehitti toimintamallin

Valtakunnallisena tavoitteena on, että korkeakoulut lisäävät yhteistyötä työelämän kanssa ja näin vahvistavat koulutuksensa työelämärelevanssia. Työelämälähtöinen avoin korkeakoulutus -hankkeessa (AVOT) tavoitteena oli vastata työelämästä nouseviin osaamistarpeisiin ja luoda toimintamalli, jossa avointa korkeakouluopetusta järjestetään korkeakoulujen yhteistyönä. Tässä katsauksessa kuvaamme ensin AVOT-hankkeen tavoitteita. Tämän jälkeen tarkastellaan hanketoimijoiden näkemyksiä ja kokemuksia työelämän roolista ja työelämäyhteyksistä kokeilussa. Lopuksi tehdään päätelmiä hankkeesta saaduista kokemuksista.

AVOT-hankkeessa tuotettiin osaamiskokonaisuuksia työelämän tarpeisiin

Perinteisesti avoimen yliopisto-opetuksen periaatteena on tarjota korkeakoulutasoisia opintoja laajasti aikuisille ilman, että osallistujille asetetaan aiempia pohjakoulutus- tai työkokemusvaatimuksia. Toiminnassa on painottunut elinikäinen oppiminen, tasa-arvon edistäminen ja sivistyksellisyys. (Haltia, 2012; Haltia, Leskinen & Rahiala, 2014; Haltia 2016.) Nykyään avoimeen korkeakouluopetukseen osallistutaan hyvin monin motiivein ja opiskelijat hakevat opinnoiltaan erilaisia hyötyjä. Avoimen yliopisto-opetuksen opiskelijat ovat iältään vanhempia kuin aikaisemmin, ja he suorittavat entistä useammin korkeakoulututkintoa tai ovat jo korkeakoulututkinnon suorittaneita henkilöitä (mm. Haltia ym. 2014). Heille avoin korkeakouluopetus tarjoaa mahdollisuuden täydentää tutkinto-opintoja, suuntautua uudelle alalle tai työuralle. Antikainen (2016) on havainnut, että Suomessa, kuten muissakin Pohjoismaissa avoin yliopisto-opetus palvelee yhä vahvemmin työelämässä toimivia.

Yhteiskunnalliset ja työelämän rakenteelliset muutokset haastavat myös avoimen korkeakouluopetuksen järjestämistä. Valtakunnalliset ja alueelliset työllisyysilanteen vaihtelut, työvoiman liikkuvuus ja työelämän osaamisvaatimusten muutokset edellyttävät koulutusjärjestelmän eri osilta ja tasoilta joustavuutta.

Tarvitaan uudenlaisia ratkaisuja vastata työelämän koulutusodotuksiin ja -tarpeisiin yhteistyössä eri koulutuksen järjestäjien, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja niiden avointen yksiköiden ja työelämän kanssa.

AVOT-hankkeen tavoitteena oli rakentaa vuosien 2015–2018 aikana avointen korkeakoulujen valtakunnallisesta tarjonnasta osaamiskokonaisuuksia, jotka palvelevat työelämässä olevia eri aloilta. Lähtökohtana oli luoda kasvu- ja rakennemuutosalojen osaamistarpeisiin ketterä ja kestävä avoimen korkeakouluopetuksen toimintamalli sekä edistää avoimen korkeakouluopetuksen työelämälähtöisyyttä. Pysyvää toimintamallia kehitettiin iteratiivisesti kolmessa pilotissa vuorovaikutuksessa sidosryhmien kanssa. Hankkeeseen liittyvästä arviointitutkimuksesta vastasi Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos (ks. tarkemmin AVOT-hanke, 2018). Kehittämistyöhön osallistui Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Diakonia ammattikorkeakoulu ja Karelia ammattikorkeakoulu, Turun yliopisto, Helsingin yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Itä-Suomen yliopisto ja Åbo Akademi sekä elinkeinoyhtiö (Yrityssalo Oy). Työelämän organisaatioiden kanssa tehtiin yhteistyötä muun muassa hankkeen ohjausryhmässä (STTK, Varsinais-Suomen TE-toimisto, Pielisen Karjalan kehittämissyhtiö, Salon kaupunkikehityspalvelut ja Suomen Yrittäjät).

Avoimen korkeakoulutuksen laajan ja hajanaisen tarjonnan kokoaminen asiakaslähtöisiksi osaamiskokonaisuuksiksi tarkoittaa siirtymistä tarjontaperus-



Kuvio 1. Kolme eri vaihtoehtoa työelämälähtöisen avoimen korkeakouluopetuksen toteuttamiseksi korkeakouluverkostona (Karjalainen, Korva, Pintilä & Sahlman 2018, 19).

teisestä kysyntälähtöiseen avoimeen korkeakouluopetukseen ja painopisteen siirtymistä oppiaine- ja tieteenalakohtaisista perus- ja aineopinnoista monitieteisiin yliopisto- ja ammattikorkeakouluopintoja yhdisteleviin kokonaisuuksiin. Olennaista on osaamis- ja koulutustarpeiden tunnistaminen ja näihin perustuva koulutussuunnittelu. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyö moninkertaistaa potentiaalisten opintojaksojen määrän ja mahdollistaa uusien avauksien ketterän toteutuksen. Edellytyksenä on, että opinnot mahdollistavat joustavan opiskelun verkko- ja monimuotoratkaisuilla. AVOT-hankkeessa pilottialoiksi valittiin kasvu- ja rakennemuutosaloja, joiden osaamistarpeisiin kohdistuu lähivuosina suuria odotuksia. Valitut kolme pilottialaa (biotalous- ja ympäristöala, sosiaali- ja terveysala ja informaatioteknologian ala) olivat toisistaan poikkeavia, jotta toimintamallia voitiin koetella eri aloilla.

Pilottien tehtävänä oli selvittää alojen osaamistarpeita, kartoittaa olemassa olevaa tarjontaa ja kehittää toimintamallia alan erityispiirteet huomioiden sekä tehdä yhteistyötä muiden korkeakoulujen, työelämän keskusjärjestöjen, alueellisten yritysten ja julkisen sektorin organisaatioiden kanssa. Pilotit tekivät avauksia opintotarjontaan, opintojen ohjaukseen, opinnoista tiedottamiseen ja verkko-opinnoiden toteutustapoihin.

Hankkeen tehtävänä oli luoda kestävä toimintamalli uusien osaamiskokonaisuuksien rakentamiselle korkeakoulujen yhteistyönä. Toimintamalli konkretisoitui käsikirjaksi, joka julkaistiin kesällä 2018 (AVOT-hankkeen työkirja, 2018; Karjalainen, Korva, Pintilä & Sahlman 2018). Vuosien 2015–2017 aikana pilottien toimintamallit poikkesivat toisistaan kuviossa 1 esitetyllä tavalla.

Biotalous- ja ympäristöalan pilotti

Biotalousasiantuntijan osaamissalkun rakentaminen aloitettiin tunnistamalla keskeiset biotalouteen liittyvät toimialat sekä työnantajat. Biotalous on uusi ja kasvava ala, joka yhdistää olemassa olevia toimialoja ja synnyttää innovaatioita niiden rajapinnoilla. Karelia-ammattikorkeakoulun, Helsingin yliopiston ja Turun yliopiston tekemien yrityshaastattelujen, tulevaisuustyöpajojen ja kirjallisuusselvitysten avulla luotiin kokonaiskuva keskeisistä alan osaamistarpeista 10–15 vuoden aikajänteellä.

Osaamissalkkuun koottiin yhdeksän eri avoimen yliopiston ja ammattikorkeakoulun tarjoamia verkko-opintoja, joista opiskelija kokosi sopivan osaamiskokonaisuuden. Biotalousasiantuntijan osaamissalkku osoitti tarpeellisuutensa, sillä ensimmäisen vuoden aikana noin 400 opiskelijaa ilmoittautui opinnot aloittavalle Näkökulmia biotalouteen -opintojaksolle. Suurin osa opiskelijoista oli työelämässä olevia korkeakoulutettuja ammattilaisia, jotka suuntaavat asiantuntemustaan uudella tavalla tai vahvistavat osaamistaan. Opinnoista saatiin tavoiteltuja hyötyjä eli ne ovat antaneet hyvät perustaidot biotalouteen, uskonvahvistusta omaan alanvalintaan, syventäneet olemassa olevaa osaamista tai vahvistaneet tuntumaa oman työprofiiliin löytymiseen biotaloussektorilta. Salkkuopinnoilla on myös haettu pontta alan vaihtoon sekä lisäeväitä työllistymiseen, jotka voi osoittaa virtuaalisella osaamismerkillä (Open Badge). Virtuaalinen osaamismerkki täydentää muun muassa opintorekisteriotetta ja sen avulla voi osoittaa opintojen aikana hankittua asiantuntijuutta. Se auttaa työnantajaorganisaatioita tunnistamaan opiskelijoiden hankkiman osaamisen (ks. Open Badge, 2018).

Sosiaali- ja terveysalan pilotti

Diakonia ammattikorkeakoulu, Itä-Suomen yliopisto ja Karelia-ammattikorkeakoulu toteuttivat vanhustyön osaamista vahvistavan osaamiskokonaisuuden. Kasvavan vanhusväestön aiheuttamia osaamistarpeita kartoitettiin oppilaitosten työelämäyhteistyöpäivissä, työyhteisötapaamisissa ja vierailemalla työyhteisöissä. Sosiaali- ja terveysalan pilotti kokeili myös webinaareja, jotka tarjosivat alustuksia työelämän ajankohtaisista osaamishaasteista sekä kohtauspaikan avoimelle korkeakouluopetukselle ja työelämälle. Osaamiskokonaisuudeksi muodostui Innostu ikääntymisestä – Asiakaslähtöinen palveluiden kehittäminen 15 op, jossa hyödynnettiin kunkin korkeakoulun vahvuusalueita yhden (5 op) opintojakson verran. Opintohallinnollisten kysymysten ratkaisemiseksi laadittiin yhteistyösopimus, jossa määriteltiin muun muassa ilmoittautumisiin, maksuihin, tiedonsiirtoihin ja todistuksiin liittyvät käytänteet.

Osallistujista suurin osa oli työelämässä olevia alan ammattilaisia ja he kokivat opintojen sisällöt ajan-kohtaisiksi ja tarpeellisiksi. Osaamiskokonaisuus tarjosi verkostoitumismahdollisuuksia, lisäsi ymmärrystä muutosprosesseista ja tuki meneillään olevaa rakennemuutosta omassa organisaatiossa.

Informaatioteknologian alan pilotti

ICT-pilotin tavoitteena oli tuoda opetukseen mukaan työelämälähtöisiä sisältöjä ja muotoja sekä samalla tutkia ja kehittää avoimen yliopiston roolia näiden välittämiseksi.

Turun yliopisto keskittyi terveysteknologiaan, joka on nouseva ventiala. Pilotin tuloksena oli kurssi, jonka sisällön määrittelyssä ja toteutuksessa nojaututtiin voimakkaasti työelämään. Kurssin sisältö muodostettiin haastatteleamalla erilaisia työelämätahoja, joiden edustajat toimivat kurssilla myös luennoitsijoina. Åbo Akademi kartoitti työelämätarpeita analysoimalla avoimia työpaikkailmoituksia, joissa data-analytiikka ja data science -sisältö tunnistettiin merkittäviksi osa-alueiksi. Kurssit toteutettiin Massive Open Online Course (MOOC) -mallilla, joille rekisteröityi yli 300 opiskelijaa ja palaute toteutuksesta oli positiivista.

Työelämälähtöisyys avointen korkeakoulujen koulutusyhteistyössä

Seuraavassa kuvataan AVOT-hankkeen eri toimijaryhmien näkemyksiä ja kokemuksia työelämän roolia ja työelämäyhteisistä erilaisten korkeakoulutasoisten osaamiskokonaisuuksien suunnittelussa ja alkuvaiheen toteutuksessa.

Tutkimusaineiston muodostavat avainhenkilöiden teemahaastattelut, jotka tehtiin loppuvuodesta 2016 ja niihin osallistui yhteensä 11 henkilöä (kolme

hankkeen mallinnusryhmästä, viisi henkilöä eri piloteista, kolme ohjausryhmästä sekä hankkeen koordinaattori). Haastattelut toteutettiin kasvokkain tai Skypen välityksellä.

Haastatteluaineistosta voitiin analyysissa tunnistaa seuraavat työelämälähtöisyyttä kuvaavat pääteemat: avointen korkeakoulujen työelämäyhteydet, korkeakoulujen koulutusyhteistyö ja -tarjonta, tiedonhankinta koulutustarpeista, yhteistyöverkostojen ja kontaktien luominen ja työelämälähtöisyys eri piloteissa. Seuraavaksi kuvataan lyhyesti, millaisia kysymyksiä ja haasteita haastatellut toivat esille kunkin teeman yhteydessä.

Avointen korkeakoulujen työelämäyhteydet

Keskeinen idea hankkeen käynnistämiseksi oli selvittää, miten avoin korkeakoulutus voisi parhaiten vastata aikuisväestön ammatillisen osaamisen kehittämisen tarpeisiin. Tämän nähtiin haastavan erityisesti avoimen yliopiston perinteisen tehtävän, ”meillä on hyvin laaja tällainen kansakunnan sivistämisen tehtävä” (nro 1).

Ensin on tunnistettava ne osaamisvajeet, joihin avoimen korkeakoulutuksen tulisi vastata. Näiden todettiin kohdistuvan laajalle alueelle aikuisväestön aiemmasta koulutustaustasta riippuen; puutteita todettiin olevan sekä substanssiosaamisessa että yleisissä, niin sanotuissa geneerisissä taidoissa:

” – tämän tyyppisiä osaamisia voisi kouluttaa: pitää osata erilaisia tiimityö-, projektityö-, viestintäosaamista ja ymmärtää erilaisten kulttuurien vaikutusta, kun toimitaan tuolla kansainvälisissä yritysissä.” (nro 1)

Haasteellisenä pidettiin sitä, että työnantajat odottavat koulutuksen pystyvän nopeasti tarjoamaan syväosaamista jollain erityisosaamisen alueella. Avoin korkeakoulutus ei kuitenkaan voi lähteä vastaamaan työelämän tarpeisiin täysin uudella opintotarjonnalla. Tavoitteena on hyödyntää olemassa olevaa koulutustarjontaa niin, että sen pohjalta voidaan rakentaa uudenlaisia paremmin työelämän tarpeisiin vastavia sisältökokonaisuuksia.

Korkeakoulujen koulutusyhteistyö ja -tarjonta

Suomessa eri avointen yliopistojen koulutusyhteistyö on viime vuosina laajentunut ja monipuolistunut. Sen sijaan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutusyhteistyö on ollut vähäisempää ja uudenlaisten työelämää paremmin palvelevien osaamiskokonaisuuksien rakentamisen edellytti yhteistyön käynnistämistä näiden sektorien kesken.

Yhteistyön aloittaminen tarkoitti ensin kunkin korkeakoulun opintotarjonnan ja vahvuuksien sel-

vittämistä. Haastatellut kokivat kontaktien luomisen ja neuvottelujen käymisen avainhenkilöiden kanssa olleen hyödyllistä, mutta vieneen paljon aikaa, mitä seuraava vastaus kuvaa:

"Sanoisin, että jos miettii tätä aikataulutus- ta, että tähän yhteistyön rakentamiseen käy- tettiin aika paljon aikaa. Me puhuttiin siitä ja käytiin toistemme opsit ja tarjonnat läpi, yllättävän pitkään meni. Sitten kun saatiin koulutuspaketit teemoiteltua ja katottua se järkevästi opiskelijan näkökulmasta ja sitten kun saadaan nämä yhteistyösopimukset teh- tyä." (nro 6)

Haasteena yhteistyön syventämiselle nähtiin korkeakoulujen erilaiset toimintatavat. Ammattikor- keakouluilla on päätehtävänsä mukaisesti vahvat yhteydet työelämään. Koulutussisältöjen suuntaa- misessa pyritään ennakoimaan tulevaisuuden työ- elämän tarpeita säännöllisellä yhteistyöllä eri sidos- ryhmien kanssa. Työelämälähtöisyyden huomioon ottaminen opetussuunnitelmatyössä toimii eri ta- voin yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa.

"Sitten kun tullaan tähän opetussuunni- telman tasolle ja siellä joustavuuden mah- dollisuuksiin, niin vaikuttaa siltä, että am- mattikorkeakoulut on paljon ketterämpiä muokkaamaan työelämälähtöisiä tapoja toteuttaa opintoja. Sitten taas tämä opetus- suunnitelmaprosessi yliopistossa on varsin hidas ja jähmeä." (nro 2)

Hankkeessa nähdään paikallistason koulutus- yhteistyön rakentamisen ohella tärkeäksi laajentaa korkeakoulusektorien ja eri sidosryhmien yhteis- työtä myös valtakunnalliselle tasolle. Tämä mer- kitsee yhtäältä valtakunnallisen koulutusyhteistyön vahvistamista, toisaalta työnjakoa ja profiloitumista koulutuksen eri järjestäjien kesken alueellisen ja val- takunnallisen koulutuskysynnän mukaisesti.

Tiedonhankinta koulutustarpeista

Tiedonhankinta opiskelijoiden ja työnantajien kou- lutustarpeista oli yksi keskeinen osa AVOT-hank- keen toimintaa. Hankkeen suunnitteluvaiheesta läh- tien pidettiin tärkeänä ennakoitietiedon keräämistä eri alojen koulutustarpeista. Koulutuksen suunnit- telun tulisi olla proaktiivista, mutta avoimen kor- keakoulutuksen mahdollisuudet reagoida nopeasti rakennemuutosalojen tarpeisiin nähtiin rajallisina.

Piloteissa sovellettiin erilaisia tapoja, kun selvi- tettiin työelämän koulutustarpeita ja -kysyntää. Eri alojen osaamistarvekartoituksilla haluttiin selvittää, mitkä ovat esimerkiksi julkisen sektorin eri tehtävis- sä lähiajan keskeisimmät haasteet. Toisaalta haluttiin saada tietoa hyvin akuuteista osaamisvajeista jollain spesifeillä ammattialoilla.

"Mehän lähdettiin siitä osaamistarvekartoit- tuksesta ja sitten näistä työnantaja- ja työ- yhteisötapaamisista, mitä meillä normaa- listikin toimintaan kuuluu ja ollaan sitä tarvetta sieltä haalittu." (nro 6)

Yhteistyöverkostojen ja kontaktien luominen

Piloteissa etsittiin koulutuksen suunnitteluun ja järjestämiseen yhteistyökumppaneita myös oppilai- tostien ulkopuolelta. Haasteellisena koettiin, millä keinoin pystytään tavoittamaan työnantajia ja yri- tyksiä paikallisesti, alueellisesti, valtakunnallisesti tai jopa kansainvälisesti. Yliopistojen ja ammatti- korkeakoulujen toimintatavat eroavat tässä asiassa olennaisesti.

"Tuntuu, että missä on luotu kontakteja julkisen sektorin työelämään, että sen tyyppinen vaikka sekään ei ole helppoa, niin se on kuitenkin helpompaa kun toimitaan sellaisen julkisen sektorin pelisäännöillä ja toimintatavoilla. Kun yritysmaailma on niin erilainen ja sen ymmärtää, että siellä usein joudutaan tavoittelemaan sellaista aika pikaista hyötyä ja täsmähyötyä. Silloin yliopistolliset opinnot varsinkin ehkä on sel- laisia, että täytyy vähän enemmänkin yrit- tää kääntää sille yrityskielelle. Ammattikor- keakoulut ehkä onnistuu siinä paremmin toimintansa lähtökohdista johtuen." (nro 8)

Kontaktien ottaminen eri sektorien toimijoihin on edellyttänyt monentyyppisiä strategioita. Kon- taktien virittämisessä ja ylläpitämisessä on pitänyt soveltaa kekseliäisyyttä ja luovuutta.

"NN teki sitten kyllä jalkatyötä aika paljon ja kävi eri toimialalla toimivia yrityksiä haastattelemassa. Hän on tehnyt valtavan työn ja kutsuu sitä tällaisena "pullapussi" – menetelmänä (nro 1) – menee sinne ja juttelee, minkä tyyppistä osaamista tarvitset- te ja mikä koulutus auttaisi siinä". (nro 7)

Yhteinen kokemus eri piloteissa on ollut se, että kontaktien ottaminen työelämään on vaatinut pal- jon työtä, aikaa ja henkilöresursseja, enemmän kuin mihin oli voitu ennakolta varautua. Etenkään yli- opistoissa työelämäyhteyksien järjestelmällistä yllä- pitoa ei ole tarkasti määritelty korkeakoulun organi- saation eri tasoilla, vaan yhteydet ovat liian vahvasti yksittäisten henkilöiden varassa.

Työelämälähtöisyys eri piloteissa

AVOT-hankkeen piloteissa etsittiin erilaisia ratkai- suja siihen, millaisten koulutusten ja osaamiskoko- naisuuksien tarjoaminen vastaisi parhaiten kunkin

alan työelämän moninaisiin koulutustarpeisiin. Eri piloteissa luotujen mallien perusrakenteita voidaan jäsentää niiden sitovuuden tai löyhärakenteisuuden mukaan (kuvio 1).

Myös työelämälähtöisyys voi näkyä piloteissa eri tavoin:

” – mikä on se kohta ja paikka, jossa työelämälähtöisyyden pitäisi tulla esille. Katotaanko me sitä opetus suunnitelmakysymyksenä eli onko se kohta, jolloin työelämän pitäisi olla siinä mukana silloin kun me mietitään, mitä opintojen tavoitteita, sisältöjä ja erilaisia toteutustapoja. Vai onko se siinä kohtaa kun niitä opintoja toteutetaan, jolloin se voi olla kysymys siitä, että löytyy erilaisia projekteja, hankkeita, johon ne opiskelijat voivat integroitua. Vai kun siellä on projektitoita, olla mukana siellä arvioinnissa eli sillä tavalla se oma kontribuutio, vai onko se sitä, että he tuo joihinkin opintojaksoihin omaa sisältöä, sitä heidän osaamista eli sillä tavalla asiantuntijoina.” (nro 1)

Periaatteessa koulutuksiin voivat osallistua vailla alan aiempaa pohjakoulutusta olevat henkilöt ja alan vaihtajat, joiden toivottiin myös hakeutuvan niihin. He voisivat koulutuksen avulla parantaa työllistymismahdollisuuksiaan. Ilmeistä on, että opiskelijoiden tavoitteena ei ole tutkintojen suorittaminen, vaan he hakevat avoimen tarjonnasta omia tarpeitaan ja osaamistaan parhaiten palvelevia kursseja ja kokonaisuuksia.

Opintojaksojen sisältöjen ja opinnoissa hankittavan osaamisen kuvaamisen merkitys nähtiin keskeisenä koulutuksen markkinoinnissa. Avoimen korkeakoulutuksen varautumisen uudenlaisiin oppimisympäristöihin nähtiin tarkoittavan erityisesti työssä ja työpaikalla oppimisen erilaisia muotoja ja järjestelyjä. Työpaikkojen ja opiskelijoiden yhteisprojektit ja -hankkeet edellyttävät myös työnantajien entistä vahvempaa osallistamista ja sitouttamista koulutuksen suunnitteluun ja toteutukseen.

Yhteenveto ja pohdinta

Työelämäyhteistyön ja työelämärelevanssin edistäminen avoimessa korkeakouluopetuksessa on tärkeä ottaa huomioon, kun tarjotaan ketteriä opiskelumahdollisuuksia aikuisille. Yhtä tärkeää on rakentaa joustavia opiskelumahdollisuuksia, joihin erilaisissa elämäntilanteissa elävät, jo työelämässä olevat aikuiset voivat osallistua. Koulutuksien suunnittelussa korostuu ennakoitiosaaminen, yhteistyöverkostojen rakentaminen ja osaamiskokonaisuuksien markkinointi oikeille kohderyhmille.

AVOT-hankkeen lähtökohtana olivat yhteistyöverkostona tarjottavat avoimen yliopistojen ja avoimen ammattikorkeakoulujen osaamiskokonai-

suudet, joissa yhdistellään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opintoja. Yhteistyö voi painottua **ennakointityöhön**, josta tarvittavat osaamiskokonaisuudet voivat päätyä yksittäisen korkeakoulun tai yhteistyöverkoston valmisteltaviksi. Ennakointityö on integroitunut tiiviimmin ammattikorkeakoulujen arkeen ja tästä hyötyy koko verkosto. Osaamisvajeiden tunnistaminen työmarkkinoilla ja niihin vastaaminen on olennaista, jotta koulutus pystytään kohdentamaan sisällöllisesti tarkoituksenmukaisesti ja ennakoimaan tulevia koulutustarpeita. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutusyhteistyön laajentamiselle tuovat haasteita korkeakoulujen opetus suunnitelmatyö, opintohallinto ja verkostojen jäsenten erilaiset toimintatavat ja kulttuurit. Myös yritysmaailman ja korkeakoulumaailman yhteistyön rakentaminen edellyttää erilaisiin organisaatiokulttuureihin perehtymistä ja kontaktien jatkuvuuden varmistamista.

Joustavien opiskelumahdollisuuksien toteutuksessa avoimilla yliopistoilla sen sijaan on laajempaa osaamista ja tämä kokemus on arvokasta ammattikorkeakouluille, kun opintojen toteutustapoja kehitetään vastaamaan aikuisten tarpeita. Työelämälaheisyys liittyy sekä opetus suunnitelmataason että menetelmätason ratkaisuihin. Korkeakouludiplomikoulutuskokeilun yhteydessä havaittiin, että kysyntää on eri tavoin rakennetuille osaamiskokonaisuuksille, joissa opiskelija voi rakentaa oman pakettinsa itse tarjolla olevista yksittäisistä opintojaksoista esimerkiksi ammatillisen suuntautumisensa perusteella. Kuitenkin kysyntää/tarvetta on myös selkeästi paketoituille opinnoille, jotka voidaan kokea houkuttelevaksi niin opiskelijoiden kuin työnantajienkin näkökulmasta. (Aittola, Laine & Välimaa, 2016.) Aikuisten erilaiset elämäntilanteet huomioivat pedagogiset ratkaisut ovat keskeisessä asemassa avoimen korkeakoulutuksen opetuksen ja ohjauksen suunnittelussa (esim. Koski, Kytölä & Talamo, 2015). Keskeistä on, että niin opiskeltavat sisällöt kuin sovellettava pedagogiikka vahvistavat opiskelijoiden opiskelumotivaatiota ja sitoutumista opintoihin.

Yhteistä molemmille avoimille korkeakouluille on työelämälähtöisten **osaamiskokonaisuuksien markkinointi kohderyhmille**, sillä molempien haasteena on osaamiskokonaisuuksista hyötyvien aikuisten ja organisaatioiden tavoittaminen. Tässä tarvitaan useita kanavia ja parempi näkyvyys saavutetaan, kun opiskelumahdollisuudet tavoittavat eri alueiden organisaatioita, ammatiliittoja ja yksilöitä ilman organisaatorajoja.

AVOT-hankkeen alkuvaiheen kokemukset osoittavat, että on olemassa selkeä tarve korkeakoulujen, korkeakoulujen ja julkisen sektorin toimijoiden sekä korkeakoulujen ja yritysten väliselle koulutusyhteistyölle paikallisesti ja valtakunnallisesti. Yhteistyön osapuolina olevien korkeakoulujen, työelämän ja opiskelijoiden tarpeet, kokemukset ja näkemykset tulee ottaa huomioon koulutusta koskevissa neuvot-

teluissa. Verkostomaisen toimintamallin alkuvaiheen kokemukset tarjoavat arvokasta tietoa toimintamallin täsmentämiselle. Suomalaisten korkeakoulujen koulutustarjonta ja toteutustavat työelämälähtöisesti opiskeleville aikuisille ovat uudistumiskykyisiä, mutta tämä vaatii rohkeita avauksia ja palautetta erilaisilta sidosryhmiltä ollakseen ajankohtaista, saavutettavaa ja houkuttelevaa nykyajan työelämälle.

Helena Aittola toimii erikoistutkijana ja Taru Siekinen projektitutkijana Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksella. Satu Hakanurmi työskentelee Turun yliopistossa kehittämisspäällikkönä. Merja Karjalainen toimii kehittämisspäällikkönä Jyväskylän yliopiston avoimessa yliopistossa.

Open Badge. (13.12.2018). Open Badge -osaamismerkki.
Haettu osoitteesta: <https://biotalousosaaja.karelia.fi/home/open-badge/>

LÄHTEET

- Aittola, H., Laine, K. & Välimaa, J. (2016). Tärkeintä on, että kehittyä ja oppii – titteli ei ole niin tärkeä: korkeakouludiplomikoulutuskokeilun seuranta- ja arviointitutkimuksen loppuraportti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos. Haettu osoitteesta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6527-3>
- Antikainen, A. (2016). The Nordic model of higher education. Teoksessa J. E. Cote & A. Furlog (toim.), *Routledge Handbook of the Sociology of Higher Education* (s. 234–240). Milton Park: Routledge.
- AVOT-hanke. (24.1.2018). AVOT-hanke. Haettu osoitteesta: <http://avothanke.fi/>
- AVOT-hankkeen työkirja. (13.12.2018). Työkirja osaamiskokonaisuuksien yhteissuunnitteluun. AVOT-hanke. Haettu osoitteesta: <http://avottyokirja.fi/>
- Haltia, N. (2012). *Yliopiston reunalla – Tutkimus suomalaisen avoimen yliopiston muotoutumisesta*. Turku: Turun yliopisto.
- Haltia, N., Leskinen, L. & Rahiala, E. (2014). Avoimen korkeakoulun opiskelijamuotokuva 2010-luvulla: opiskelijoiden taustojen, motiivien ja koettujen hyötyjen tarkastelua. *Aikuiskasvatus*, 34(4), 244–258.
- Haltia, N. (2016). Avoin yliopisto ja tasa-arvon muuttuvat tulkinnat. Teoksessa H. Silvennoinen, M. Kalalahti & J. Varjo. *Koulutuksen tasa-arvon muuttuvat merkitykset: kasvatussosiologian vuosikirja 1* (s. 265–291). Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Karjalainen M., Korva M., Pintilä T. & Sahlman K. (toim.). (2018). *Työelämälähtöiset osaamiskokonaisuudet avointen korkeakoulujen yhteistyönä: toimintamalli ja työkirja*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. URN:ISBN:978-951-830-492-3
- Koski, H., Kytölä, L. & Talamo, A. (2015). Aikuisopetus tarvitsee uuden opetussuunnitelman: mitä tämä voisi tarkoittaa avoimessa yliopistossa?. *Yliopistopedagogiikka*, 22(2), 43–46. Haettu osoitteesta: <https://lehti.yliopistopedagogiikka.fi/2015/10/29/aikuisopetus-tarvitsee-uuden-opetussuunnitelman-mita-tama-voisi-tarkoittaa-avoimessa-yliopistossa/>